

ŠMARTINSKI VESTNIK

1949

San Martín, 28. maja 1949

Štev. 5

**Posvečeno v spomin žrtvam Vetrinjske tragedije
ob četrti obletnici**

Izza groba zarja vstaja!

Posodite mi, ve slovenske gore, ti častitljivi velikan Triglav in ti Grin-tavec in vi še drugi — Kum, Pohorje — da, vsi kolikor vas je, ki oklepate slovensko zemljo, oni glas, ki vas pretresa, ko zagrmi v ozračju nad vami in udarjajo strele v vaše sivo skalovje — posodi mi, ti Sava, in ti Drava in ve druge, Kolpa, Krka — in kolikor vas je vodovja, ki prepletate in namakate naša sveta tla slovenska, ono bobnenje, ki vas spremlja, ki padate v tolmane, se prelivate iz višine v temna brezdna — posodite mi vi, mogočni gozdovi s Pohorja, od bistre Kokre, od Križne gore in Kočevskega Roga in kar vas je še, ki objemate našo zemljo, ono viharo šumenje, ki ziblje vaše krone, ko pa zatuli, izdira iz vaše srede močne hraste in vitke jelke.

Kaj me gledate, kot da niste še slišali take prošnje! Da, moj glas mora biti tako močan, da bo zbudil iz spanja vse one, ki jih še ni zdramil vihar zadnjih let na naši zemlji, da bo danes pritegnil k poslušanju vse ljudi, v čijih žilah teče slovenska kri, živi slovenska duša in bije slovensko srce. In ko bo donel ta silni glas in se dvignejo vsi, kar je nas našega rodu na zemlji, tedaj pridi citrar in zabrenkaj nam ono žalostno melodijo, ki srce zmehča in solzo privabi na obraz — potem pa zakličem, v kolikor mi jok ne zaliva besede in žalost ne stiska grla:

Prišla je, o ljudstvo slovensko, žalostna obletnica, ko je pred štirimi leti osorej 12.000 mladih krepkih Slovencev, mož in fantov in tudi nekaj žensk odhajalo od nas za vedno in noben klic domače vasi, noben jok rodne hiše, nobena ljubezen, pa naj je bila še tako globoka, jih ne privabi več nazaj. Odšli so, četudi se je njih življenjska doba komaj začela dvigati kvišku človekove polnosti. Odšli so brez slovesa, brez mrliškega odra, brez mrliškega naličja, brez poslednje obleke, ki je po slovenski navadi vedno praznična. Odšli so brez mrliške sveče, brez blagoslovljene vode, brez križa, brez spreveda sosedov, brez poslednjih pesmi domačih zvonov. Koliko vodovja se preliva po slovenski zemlji — zanje ni bilo niti kapljice za umirajoča žgoča usta, koliko cvetja in zelenja krasi v maju naša polja in gozdove, hribe in doline — zanje ni ene rože ni enega cveta! Kolikokrat so njih grla prepevala po naših cestah, gozdih, poljanah, vaseh in mestih o njih volji, žrtvovati vse za domovino in rod, Boga in dom, a takrat, ko so oni sami padali na žrtvenik domovine in človeštva, ga ni bilo, ki bi jim zapel skromno kitico slovenske pesmi, katero so naši fantje tako gorko ljubili.

Koliko dni in noči, počitka in oddiha so oni žrtvovali, da so druge obvarovali pred nasilnim grobom — zanje pa ni bilo koščka domače zemlje za njih zadnji počitek. Še gorka njihova izmučena trupla je mesaril strašni ekrazit, da še kost ne sme imeti prostora da sprhne — niti groba, ki ga dobi vsaka žival naj razpade na zemlji ali pod njo. Tako so šli od nas, samo pekel je režal vanje, niti sam satan se ne bi tako ostudno krvoželjno krohotal, kot so se njim oni, ki so jim ubijali cvetoče življenje

In vendar! Vsak izmed njih bi bil zaslužil ob odhodu iz življenja jok cele domovine, zlato naličje in krsto, posuto z biseri in dragocenimi kamni, vozove rož in vencev, spreved nepreglednih hvaležnih množic, zvonjenje najmočnejših klicarjev — kraljevski pogreb — prej pa še poslednji objem matere, družine, gorak poljub ljubeče domovine, da v njenem s cvetjem zasutem naročju mirno zaspe — nad njih hribčkom pa spomenik, kakršne narodi stavijo njim, ki so doprinesli največje žrtve za skupnost človeštva.

A dnevi potekajo - sad zori!

Domovina se budi. Skrunjenje domobranskega imena utihuje, vrsta klavcev in rabljev danes ne bi bila tako dolga kot takrat pred štirimi leti. Čim bolj se odkriva njih grozoten konec, tem več in tem bolj se stresajo zašli ljudje, spoznavajoč svoja napačna pota in dela. Izpod silnih skal, ki jih je ekrazit navalil na njih prst in kost z groznih morišč — se pa tiho, neslišno dvigajo svetli, močni žarki... s Kočevskega Roga, Mozlja, Travnogore, Teharjev, Celja... in se stapljajo v eno blesteče sonce. Čim bolj se umiče zarja, tem čistejše in vidnejše nastopa dan, čim bolj se odmičejo oni krvavi dnevi, tem bolj raste podoba teh mučencev in junakov, čim bolj se razglablja njih delo, cilje in voljo, tem bolj raste veličina njih žrtev in zaslužnja. Spoznavanje prihaja hitro, tako da žarki že padajo čez meje naše slovenske domovine... Trdna je naša vera, da se bodo na teh žarkih zasvetili ti slovenski junaki kot prvi borci človeštva, ki danes že v milijonih odbija iste napade kot nekdanj oni na največje svetinje človeštva — Bog, narod, kultura, domovina — že na celi obli zemlje. To sonce spoznanja njihovih idej, dela in ciljev se nevzdržno dviga, vsaka obletnica ga bo zrla višje na nebu slovenskega naroda in kulturnega človeštva, vozilo se bo na tem nebesnem svodu v prihodnja stoletja! V tem soncu pa naši nesmrtni heroji, vsak izmed njih veličan kot zmagovit kralj, da vsi, ki so pred štirimi leti morali umreti kot nikdar noben zvržek človeštva.

Pa ne le naš narod, tudi druga ljudstva se bodo klanjala spominu velikih borcev — že prihajajo. Da jim je Večni Bog dal plačilo kot mučencem — boriteljem za Njega — smo uverjeni. **ZDAJ GRE ZA TEM, DA PO NJIH POSTANE VELIK, PRIPOZNAN, POPLAČAN NAŠ SLOVENSKI NAROD. KI JE RODIL TAKE JUNAKE IN JIH DAROVAL KOT PRVINE ŽRTEV ZA SPROŠČENJE IN REŠITEV ČLOVEŠTVA IZ OBJEMA PEKLENSKE SMRTNE SILE.** Izza groba vstaja zarja.

Le še njih bele kosti...

— Joj, očka,
tako se mi toži po našem žrebičku,
po mlinu ob vodi, po grlici, stričku,
po babici v toplem zapečku in dedu,
po lipi pred hišo; vsa je dišala po medu.

— Žrebička, sinko, ni več,
zletela je grlica preč,
mlin ob potoku več ne klopoče,
v hiši samotni babica joče;
ded v zapečku kašlja in hira,
jagode rožnega venca prebira.

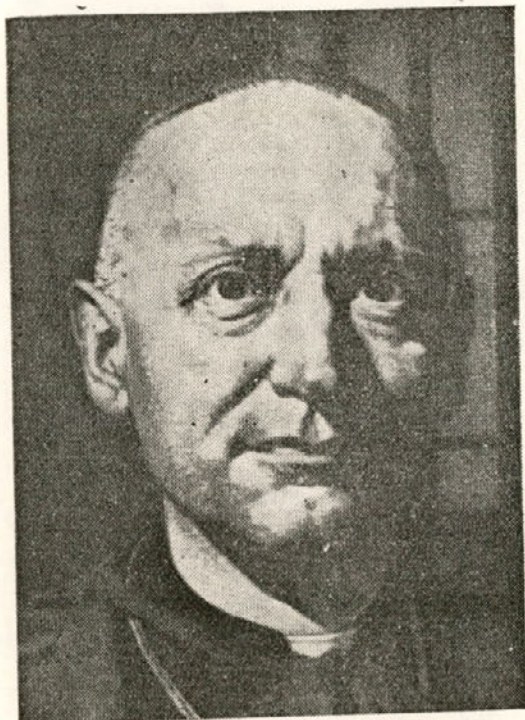
Nagelj na mostovžu se ruši,
lipa pred hišo več ne šumi.

— Zakaj pa ne več?

Odevela je, sinko. Gole veje
v daljavo izteza in zvezde šteje.
Kolikor zvezd v temo se utrne,
toliko naših sinov se ne vrne.
Le še njih vele, bele kosti
zemljica črna v naročju drži.
Klile nam bodo za seme teh dni.

PROTIKOMUNISTIČNI BORCI

Trije najjačji sodobni boreci, mučeniki in voditelji svojih narodov v gigantskem dvoboju krščanstva z brezbožnim komunizmom, najožje povezani z najglobljim umom sodobja papežem Pijem XII. vladarjem katoliške Cerkve.

Kardinal Josip Mindszenty,
nadškof in primas Ogrske

Kardinal Josip Mindszenty,

nadškof in primas Ogrske, rojen 1892 kot sin preproste katoliške družine, na ogrsko-avstrijski meji. Začetkoma župnik v Zalaegerszey, nato 1944 škof v Vaspren, 1945 nadškof kardinal v Strigoniji. Že ob prvih napadih komunistov na Madžarsko se je kardinal neustrašeno boril. L. 1943 je bil vržen v ječo, 1944 je bil oproščen, vrnil se je na višje mesto imenovan od svojega ljudstva za narodnega heroja. Kot odličen govornik je zbiral po 300.000 katolikov na svoja zborovanja. Palača, kjer je kardinal zbiral svoj ogrski episkopat, nosi ime Sion Ogrske, on pa je imenovan Janez Krstnik. Leta 1948 so začeli komunisti rušiti konfesionalne katoliške šole, katerih je na Ogrskem 70 %. Kardinal se je uprl temu zakonu z vso silo. Tik pred aretacijo 18. 11. 1948 je pisal v zadnjem svojem pastirskem listu:

"Vztrajam v boju za Boga, cerkev in narod. V tej skrbi zame ni pomembno vprašanje moje osebne varnosti in rešitve." Ko so komunisti razbili spomenik škofa Prohaszka, je kardinal izrekel besede: "Škofa le niso uničili, marveč so dvignili njegov vpliv in pomen." Te besede kardinala se sedaj izrekajo o njem samem. Sedaj je kardinal v komunistični ječi obsojen v Budimpešti. Izšlo je o njem več knjig v raznih jezikih.

Nadškof dr. Alojzij Stepinac,

metropolit Hrvatske, se je kot oficir jugoslovanske prostovoljne legije boril z zavzniki na solunski fronti. Rojen je bil l. 1898 blizu hrvaško slovenske meje. Kot mlad duhovnik je nasledil nadškofa dr.

Nadškof dr. Alojzij Stepinac,
metropolit Hrvatske

Dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski

Antona Bauerja v nadškofiji Zagreb. Po svojem močnem značaju, kot neizprosni borec za pravo Boga in naroda, je danes dr. Stepinac najbolj znana in spoštovana osebnost v celem sodobnem katoliškem svetu. Ob priliki njegove obsodbe v Zagrebu od komunistov leta 1947 se je zanj zavzel ves cerkveni svet in mnogo svetovno političnih predstavnikov. Z odločnim protestom proti njegovi obsodbi se je dvignila vsa katoliška Evropa po posameznih državah in narodih, obe Ameriki, katoliški Črnci iz Centralne Afrike, katoliki iz Kitajske, Indije, otoka Oceanija, Avstralije, Nove Zelandije, katoliški Eskimi ledene Groenlandije, vsa katoliška zemlja od severa do juga. Vsebina njegovega boja je zapopadena v njegovem pismu Paveliču 1942: "Katoliška Cerkev ne pozna strahu pred katerokoli silo sveta v borbi za najelementarnejše pravice človeka. V zagrebškem procesu, v katerem se je zagovarjal junaško do kraja, je izjavil: "Edina moja krivda je ta, da nisem padel na kolena pred komunizmom — ga odbi-

jam z vso odločnostjo, ker nočem biti brezpraven suženj, boriti se hočem z vsemi dopuščenimi sredstvi." Dr. Stepinac je velik dobrotnik slovenskih beguncev iz l. 1941, ki so se umikali iz Slovenije na pritisk Hitlerja. Slovenci, ne pozabimo njegove vneme in dobrote za naše takratne trpine. Nadškof dr. Stepinac je danes največji živeči Hrvat — ogromen verski, narodni in politični kapital za hrvatski narod. Sedaj trpi mučeništvo v komunistični ječi v Jugoslaviji. O njem je izšlo več knjig v raznih jezikih. Iree je spisal o njem knjigo v angleškem jeziku, ki je že izšla v drugi izdaji. Sedaj se pripravlja nova knjiga v Ameriki.

Dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski,

rojen 1883 na Koroškem iz preproste slovenske kršč. družine. Bil je bogoslovni profesor in je 10 let škof v stolnem mestu Slovenije v Ljubljani. Dr. G. Rožman je bil med prvimi v Evropi, ki je svojemu narodu in svetovni javnosti močno zaklical: Na stražo proti komunizmu! Njegov govorniški glas se je slišal v cerkvi, ob grobu, v pastirskih poslanicah, v mnogoterih publikacijah — doma, v begunstvu in sedaj tudi v izseljeništvu. Silno nevarnega nasprotnika so slovenski komunisti leta 1942 obsodili na smrt na grmadi sredi Ljubljane. Bog ga je pa v poslednji uri odmaknil od grmade in Slovenije, da veliki klicar nadaljuje svoje visoko poslanstvo v Avstriji, Švici, sedaj pa v Zedinjenih državah Severne Amerike. V nenehni skrbi za svoj narod in Cerkev trpi neumorni škof pravo mučeništvo. Škof Rožman je preverna slika svojega preskromnega naroda v evropski in svetovni javnosti. V svoji jakosti, kremenitosti in v intenzivnosti v borbi za božja in človeška prava kot tudi v plodovitosti svojega dela in doseženih uspehih prav nič ne zastaja za svojima vrstnikoma cerkvenima knezoma z Madžarske in Hrvatske. Slovenski narod ga razume, zato je njegov veliki škof tudi njegov ljubljeneec, za katerega vedno trepeti in moli. L. 1945 je bil v svoji odsotnosti obsojen od komunističnega sodišča v Ljubljani na 15 letno ječo. Veliko delo dr. Rožmana zasluži obširno knjigo.

Tem smo verjeli in šli smo v največje trpljenje, pa se ne kesamo, ponosni smo — saj seme solza, krvi in grmad mrljskih kosti — že zori.

Peterka Odon:

Spomin

(Padlemu prijatelju)

Patrola. Čez polja, čez vasi
naša pot drži
samotna, tiha.
Mesec srebrni sveti,
zvezde so kakor cveti,
noč belo lepoto diha...

Pred nami postava
— v desnici meč,
v levici zastava —
kot meglica plava,
naprej se žene...
"Stoj! Si ti, Čene?"

Glas iz noči:
"Odkar sem padel,
z vami hodim.
vas vodim,
ne puščam vas same.
Ne hodite do moje jame,
saj ni me tam!
Težko je biti sam!
Oh, z vami vsako noč,
z vami vsaki dan,
hodim, vas vodim.
ne morem vas pustiti same —
vaš desetar.

— — — — —
Postoj! Pazi!"

Izgine...

V grmovju nekaj lazi.
Poleg mene
mitraljez zasika.
V grmovju krik,
tolpa v beg,
črni se sneg,
grgranje mrtvo...

Skočim tja:
v obraz neznan
rdeča zvezda sije,
oči osteklenela,
mrtev partizan.

Čez polja, čez vasi
nazaj
samotna pot nas vodi,
pred nami kakor duh
nekdo hodi.
Mesec srebrni sveti,
zvezde so kakor cveti,
na nebu samotni oblak blodi...

Mati pa čaka...

Povsod je mrak in tema,
veter joče preko vrtov,
mrak in tema sredi srca,
smrt sili iz grobov.

Nekdo je po polju rože nastlal
rdeče kot kaplje krvi,
na drznem je vraneu junak privihral
in padel sredi noči.

Mati pa čaka, da sin se ji vrne
iz daljnih, neznanih zemlja,
mrtvaška tišina, le snežinke srebrne
padajo, padajo z neba.

Jeruc Dimitrije.

Naš čolnič

Led je prebit in naša ladjica veselo
plava po jezercu tukajšnje slovenske jav-
nosti! Dobri Bog je dal svoj blagoslov
našemu delu, ko vidi, da je pošteno, ima
najboljši namen in je nesebično in po-
trebno. Mnogo priznanj in zahvale smo
prejeli, češ: "Silno lepo nalogo ste si
izbrali, naši trpini ne bodo pozabljeni".
Znova se je poživil spomin nanje in po-
govor o takratnih groznih dneh in trplje-
nju. "Vsak pošten Slovenec je z vami."
In kot viden dokaz je nepričakovana vne-
ma od strani našega ljudstva za naše
delo! List "Šmartinski vestnik" je tako
lepo sprejet, da smo prejeli iz kraja, ki
je 1000 km od tu, pismo, češ: tedensko
ga pošiljajte. Zgodba "Ušel sem smrti"
je zelo poživila nas Slovence. Novodošli
pritrjujejo, da je vse res, prejšnji Slo-
venci se pa čudijo: "Nikdar nismo mi-
slili, da je bilo tako grozno. Zdaj razu-
memo, zakaj ste se umaknili pred komu-
nisti, ki so zares nečloveško počenjali s
svojimi nasprotniki. Da so tako nečlo-
veški, celo njihovi simpatizerji ne bi ni-
kdar verjeli." Mi smo pa prisrčno hva-
ležni vsem, ki nas podpirajo s svojimi
simpatijami, posebno z odjemom naših
brošur. Gremo po tej poti naprej, a vedno
višje, globlje in širše preko meja naše na-
rodne družine in naše slovenske besede.

~~~~~  
Knjižna založba "Slovenska beseda"  
prinoroča knjigo v šestih brošurah "UŠEL  
SEM SMRTI". Cena 3.— \$. Pošlje se na  
željo po pošti. Za naročbe pisati na: Félix  
Ballester 130, San Martín FCNGBM.  
~~~~~

DUHOVNO BERILO

† Iz svetega evangelija po Janezu. Tisti čas je rekla Marta Jezusu: Gospod, ko bi bil ti tukaj, bi moj brat ne bil umrl. A tu zdaj vem, da ti bo Bog dal, kar koli ga poprosiš. Jezus ji pravi: Tvoj brat bo vstal, Marta mu odgovori: Vem, da bo vstal ob vstajenju, poslednji dan. Jezus ji reče: Jaz sem vstajenje in življenje. Kdor vame veruje, bo živel, tudi če umrje; in kdor koli živi in vame veruje, vekomaj ne bo umrl. Veruješ to? Da, Gospod, mu pravi, jaz verujem, da si ti Kristus, Sin božji, ki mora priti na svet.

Molimo:

Gospod Jezus Kristus, Kralj veličastva, reši duše vseh vernih rajnih kazni pekla in globokega brezna; reši jih levjega žrela, da jih ne pogoltne globočina, da ne padejo v temo, ampak zastavonosec sveti Mihael naj jih privede v večno luč, ki si jo nekoč obljubil Abrahamu in njegovemu narodu.

Darove in prošnje prinašamo v hvalo tebi, Gospod; sprejmi jih za duše, ki se jih danes spominjamo; daj, Gospod, da se iz smrti preselijo v življenje, ki si ga nekoč obljubil Abrahamu in njegovemu narodu.

DROBNE VESTI

Narodnega romanja v Lujanu, 22. t. m., se je udeležila ogromna večina Slovencev iz župnije San Martín z lastno zastavo Marije Pomagaj in celotnim cerkvenim pevskim zborom.

Dne 11. t. m. je praznoval šmartinski župnik g. dr. Clovis Fernández Mendoza, svoj rojstni dan. Slovenski cerkveni zbor mu je priredil na predvečer podoknico in zapel več slovenskih pesmi. Deputacija Slovencev in cerkvenega zbora se mu je zahvalila za vso njegovo naklonjenost, mu darovala slovenski šopek in s slovensko trobojnico okrašeno knjigo "Koroška". G. župnik je bil prijetno presenečen in se zahvaljeval prav iskreno.

Leta 1947 je konservativni poslanec v angleškem parlamentu vprašal zunanjega ministra angleškega imperija g. Bevin, koliko je bilo Titu izročenih slovenskih domobrancev in zakaj. G. Bevin je v kratkem stavku odgovoril: "Bilo je vrnutenih

950 domobrancev, ker so sodelovali z Nemci." Leta teko in dogodki jih sučejo po svoje. Letos je bil g. Bevin v Nemčiji, da se prepriča o položaju glede zahteve Sovjetov. Kaj, ko bi se g. Bevin potrudil še v Slovenijo. Odprli bi mu grozna grobišča, da bi štel kosti vrnutenih domobrancev, ki so končali v groznih mukah. Prepaj pa naj bi se g. minister dal uveriti od somatologov (nauk o ustroju človeškega telesa — somatologija), da ima Slovenec tudi ravno toliko kosti kot kak član plemenitega naroda. Našel bo veliko število okostnjakov (ca. 13.000). "A vse si velja zapomniti", je rekel cesar Janez, ko je videl moč Martina Krpana, ki je kobilico prenesel čez cesto.

Svoječasno je objavil škof iz Gibraltara v angleškem časopisu v Londonu, da mu je neki častnik, ki je bil službeno prisoten pri izročanju slov. domobrancev na jugoslovansko-avstrijski meji l. 1945., izjavil, da je bilo vsemu angl. vojaštvu, ki je sodelovalo pri izročanju, strogo zabranjeno, izdati vest o izročanju domobrancev Titu.

Slov. krst v župniji San Martín. Aprila: Franc Josip Berce 2/4, Ana Marija Šabec 19/4, Maraja: Helena Marjeta Seljak 1/V, Ivana Dominik 8/V, Marta Marija Uršič 15/V, Marija Magdalena Pive 25/V.

Oglasni kotiček

že se oglašajo mrzla jutra, hladne noči in ostri vetrovi kot naznanjevalci bližnje zime. Zato segamo že po gostejši, težji obleki. Z dobrim jesenskim in zimskim blagom vam vedno rad postreže v bogati izbiri in z zmernimi cenami Slovenec

A N T O N K O B I

Maipú 474 — VI. nadstropje — Capital
Telefon 32-4539

že se čutijo dolgi večeri, ko se človek utruja tudi pri branju zanimivih spisov, poslušanju družabnih razgovorov in drugih stvari, a se prijetno odpočije od dnevnega truda pri radiu s prijetnim in dobro izdelanim ustrojem, ki ne odreče. Tak odlično izdelan radio po nizki ceni vam oskrbi, kot tudi druga hišna električna dela Slovenec

M A N D L J O Ž E

Ayacucho 125 — San Martín FCNGBM.

Uprava: AYACUCHO 125 - San Martín FCCA